

12. Чижевський Г. Коротка історія 3-ої Залізної дивізії. 1919 – 1.VI. 1922. – Каліш, 1922.
13. Доценко О. Зимовий похід (6.XII. 1919. – 6.V. 1920). – Варшава, 1932.
14. Монкевич Б. Чорні запорожці: Зимовий похід й остання кампанія Чорних Запорозжців. – Львів, 1929.
15. Омелянович-Павленко М. Зимовий похід (6.XII.1919 – 6.V.1920 рр.) // За державність: Матеріали до історії війська українського. – Каліш, 1929.
16. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) – Львів, 1992.
17. Зимовий похід. 6.XII.1919 – 6.XI.1924. – Прага, 1924.
18. Прохода В. Вождь та військо // Збірник пам'яті Симона Петлюри. – К., 1992.
19. Мазепа І. Зимовий похід і партизанський рух на Україні в 1919 р. // Календар-альманах Дніпро на переступний рік 1936. – Львів, 1935.
20. Мазепа І. Огнева проба: Українська політика й стратегія в добі Зимового походу, 1919 – 20. – Прага, 1941.
21. Зимовий похід: Слово групи лицарів Українського Залізного Хреста. – Прага; Нью-Йорк, 1940.
22. Удовиченко О. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських збройних сил 1917 – 1921. – К., 1995.
23. Вишнівський О. Трагедія 3-ої дивізії Армії УНР. – Мюнхен; Детройт, 1963.
24. Грінченко Т. 50-ті роковини закінчення Зимового походу // Вісті комбатанта (Торонто). – 1970. – № 5.
25. Долуд А. Зимовий похід 1919 – 1920 рр. // Український комбатант (Новий Ульм). – 1958. – № 7.
26. Загородський О. Зимовий похід // Український комбатант (Новий Ульм). – 1955. – № 3.
27. Задояний В. Зимовий похід дієвої Армії УНР в запілля ворога з 6.12.1919 до 6.5.1920: його моральні і матеріальні бази // Тризуб (Париж). – 1966. – № 41.
28. Зубенко І. В 40-і роковини Зимового походу // Тризуб (Париж). – 1960. – № 2; № 5; № 6.
29. Козак І. Перший Зимовий похід // Вісті комбатанта (Торонто). – 1963. – № 1.
30. Курах М. Чи Січові Стрільці брали участь у Зимовому поході // Вісті комбатанта (Торонто). – 1961. – № 1/2.
31. Прохода В. Зимовий похід армії УНР // Тризуб (Париж). – 1969. – № 56.
32. Сім'янців В. В Зимовому поході // За державність: Матеріали до історії війська українського. – Торонто, 1966. – Зб. 10; Зб. 11.
33. У 50-річчя Зимового походу Армії УНР, 1919–1920. – Нью-Йорк, 1973.
34. Солдатенко В.Ф. Українська революція: концепція та історіографія (1918 – 1920 рр.). – К., 1999.
35. Верига В. Визвольні змагання в Україні, 1914–1923 рр.: У 2 т. – Львів, 1998. – Т. 2.
36. Шанковський Л. Українська Армія в боротьбі за державність. – Мюнхен, 1958.
37. Загороднюк Л. Зимові походи Армії УНР: Перший Зимовий похід (6 грудня 1919 – 5 травня 1920 рр.). Другий Зимовий похід (4-21 листопада 1921 р.) // Військо України. – 1999. – № 11/12.
38. Капелюшний В. Здобута і втрачена незалежність: Історіографічний нарис української державності доби національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.). – К., 2003.

Summary

In the article suggested different assessments of Ukrainian scientists on Winter Campaign of UNR Army are analyses, contradictory aspects of this military march are revealed. The task has been set up to determine the issues having been ignored by researchers until now and which require further disclosing in the scientific literature.

О.О. Баковецька

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРЕСИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ 1991–1998 рр.)

У 90-х роках ХХ століття серед законів, указів, законодавчих і підзаконних актів, які стосувалися вищої освіти, першочергового розгляду в даному контексті потребує Указ Президента України Л. Кучми, підписаний у 1995 році, “Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні”, а також 4 постанови, які виходили після цього Указу протягом 1995–1997 років.

Зміст цього указу зводився до такого: враховувалась необхідність збереження рівноваги між кількістю випускників загальноосвітніх шкіл і кількістю місць, які надаються державою цим випускникам для включення їх в продуктивну діяльність суспільства; також бралось до уваги

збереження показників освіченості нації на рівні провідних країн Європи в усіх ланках професійної освіти.

Постанова “Про удосконалення мережі вищих і професійно-технічних закладів” складалася з 2-х пунктів: ліквідація малопотужних, неперспективних учбових закладів по Україні (загальна кількість їх становила 25 ПТУ і 10 технікумів); створення більш потужних вищих і професійно-технічних закладів шляхом об’єднання і зміцнення. У цілому, згідно з цим документом, в Україні планувалося створити 134 учбових заклади на базі 278 ПТУ і 165 вузів I та II рівнів акредитації на основі 209 учбових закладів того самого рівня. 45 із них повинні були мати статус юридичних осіб, 19 – філіали більш потужних учбових закладів, 105 – повинні були входити до складу вузів III і IV рівня [1].

Друга постанова “Про утвердження переліку напрямків та спеціальностей”, згідно з яким буде здійснюватися підготовка у вищих учбових закладах відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів, містить у собі список напрямків підготовки кадрів. Він в два рази коротший за попередній і складається з 69 напрямків підготовки бакалаврів, 270 спеціальностей підготовки молодших спеціалістів, 277 спеціальностей на рівні “спеціаліст” і “магістр”.

Третьою постановою “Про затвердження державного замовлення на 1997 рік” скорочувався ліцензований обсяг підготовки спеціалістів за рахунок введення багатоканального фінансування. Також були надані загальні рекомендації стосовно максимального збереження обсягів підготовки кадрів за фундаментальними спеціальностями, за якими Україна має світове визнання, а також кадрового потенціалу, необхідного для розвитку науки на державному рівні.

Четверта постанова “Про передачу деяких вищих учбових закладів в сферу управління міністерства освіти” деякі відомчі технікуми підпорядковувала Міністерству освіти. Так в Одесі це технікуми нафтової та газової промисловості, технологічний коледж, а також коледж стандартизації, метрології та сертифікації [2].

Реформи вищої освіти 90-х років XX століття спровокували досить значну кількість матеріалів з цієї теми. Більш за все це стосується питання акредитації вищих учбових закладів. Тут преса не обійшла своєю увагою жодного з вузів. Результатами цього процесу в багатьох випадках була зміна статусу вищих учбових закладів.

Так у Херсоні на 1995 рік було акредитовано два вузи – Херсонський індустріальний та педагогічний інститути. Вони набули статусу університетів [3].

Першим із вузів Миколаєва, який після акредитації здобув статус університету, був кораблебудівний інститут. У ряді статей: “Будет и в Николаеве свой университет” (“Вечерний Николаев”, 1993 р.), “Курс НКИ – прежний” (“Южная правда”, 1993 р.), “Переименован он теперь” (“Южная правда”, 1994 р.), “Докторский минимум” (“Вечерний Николаев”, 1994 р.) зверталась увага саме на перетворення в кораблебудівному інституті, пов’язані з наданням йому IV рівня акредитації [4].

У 1996 році Миколаївський педагогічний інститут здобув ліцензії. Рішенням міжгалузевої акредитаційної комісії Міністерства освіти України МАПІ було занесено до державного реєстру учбових закладів, яким дозволено готувати спеціалістів. Цього ж року до інституту було прийнято 640 студентів [5]. А з 2000 року інститут було перейменовано в Миколаївський державний педагогічний університет.

Серед низки нововведень у вузівське життя значне місце посідає питання, пов’язане з тестуванням і змінами у правилах прийняття до вузів. Головна мета цього – якомога об’єктивніше визначати рівень знань абітурієнтів і студентів.

З цього приводу місцеві газети надають нам матеріал такого характеру: повідомлення про запровадження в окремих вузах практики тестування – “До педагогічного – за експериментом” [6] (Херсон, 1993 р.), “Тесты для абитуриента” [7] (Одеса, 1993 р.), “ВУЗы на эксперименте” [8] (Одеса, 1993 р.), а також публікації, які стосуються дій адміністрації в цьому напрямку. Так в Одесі в 1993 році була скликана Рада ректорів вищих учбових закладів, потім рада директорів вищих учбових закладів I та II ступенів акредитації, де було обговорено проект нових правил прийому у вузи, а також проект положення про регіональний центр тестування і про тестування загальноосвітніх дисциплін. Було запропоновано проводити тестування абітурієнтів в спеціально для цього створеному регіональному центрі тестування (РЦТ) [9]. У Миколаєві, згідно з постановою Міністерства освіти, за якою всі вузи України провели перший етап тестування для вступників у квітні 1994 року, було створено центр тестування при приймальній комісії Миколаївського кораблебудівного інституту. У цьому вузі квітневі тестування проходили випускники підготовчого відділення, підготовчих курсів та школи гардемаринів, що діяли при МКІ [10]. Є також матеріали, які розповідають про наукові наради і “круглі столи”, на яких учасники обговорювали питання, пов’язані зі зміною системи прийняття студентів до вищих учбових закладів. Прикладом може бути публікація, присвячена “круглому столу”, який проводився силами місцевої адміністрації, працівників та

науковців в Херсоні в 1995 році. Висновком цієї зустрічі було: визнання змін у системі вищої освіти, які відбувалися протягом попередніх п'яти років, виправданими. Тестування, там де воно застосовувалось, дало можливість вступну кампанію зробити більш об'єктивною – звести до мінімуму суб'єктивізм в оцінюванні знань вступника, трохи перетасувати карти тим керівникам, які ще задовго до вступних іспитів уже знали, хто буде студентом їхніх вузів чи факультетів [11].

Необхідно зазначити, що розвиток вищої освіти протягом 90-х років зазнав як спаду, так і певного піднесення. Перша половина 90-х років характеризується поступовим зменшенням кількості студентів. Перш за все це пов'язано з економічною кризою, безробіттям, неможливістю працевлаштуватися після здобуття освіти. Існувала думка, що досить мати власний невеличкий кіоск, щоб бути задоволеним життям, тобто так звана “кіоскова психологія” заповнила думки мас. З початком другої половини 90-х років поступово набирає сили хвиля відкриття нових учбових закладів, розширення старих за рахунок відкриття нових факультетів, філій. Звичайно, цей процес не є безпідставним. Свідомість людей почала зазнавати кардинальних змін. А все тому, що суспільство зрозуміло – “нові цінності”, які заповнили вакуум, залишений після знищення старих ідеалів, були фальшивими. Єдине, до чого вони могли призвести, – це повна деградація, знищення інтелектуального потенціалу нації, моральних устоїв і принципів.

Місце вищої освіти в сучасному світі стає значно вагомішим. Це також стосується й України. Раніше вища освіта була однозначною формою підготовки фахівців для державної економіки та інших сфер діяльності. Але сучасний досвід розвинутих країн засвідчує, що вища освіта стає все обов'язковою формою, засобом людського розвитку. Відкриття все нових і нових учбових закладів в Україні є свідченням того, що суспільство зрозуміло, якими є вічні цінності. Василь Кремінь з цього приводу сказав: “Навчена людина – це свідомою людина, яка вільно орієнтується в цьому складному світі, у відносинах з людьми. Крім того: якщо людина приносить власні кошти у ВУЗ, прагнучи здобути освіту, ми повинні їй надати цю можливість, забезпечити це її право. Навіть якщо вона не збирається працювати за фахом. Хай дівчина з педагогічним дипломом спробує свої знання на двох своїх майбутніх дітях – це великий плюс для суспільства. Знань забагато не може бути – їх завжди замало” [12]. І з цим неможливо не погодитися. Чим більше буде в державі розумних, освічених, вихованих людей, тим легше буде спілкуватися, знаходити компромісні рішення, відроджувати державу і будувати дійсно цивілізоване суспільство. Питання збільшення кількості людей з вищою освітою постає особливо гостро, коли людство переходить на нові інформаційні технології.

Саме тому процес відкриття нових вищих учбових закладів є надзвичайно важливим для нас. Наведені нижче приклади дадуть можливість уявити масштаби цього явища в освіті, сплеск якого припав на другу половину 90-х років. В “Южной правде” (Миколаїв, 1993 р.) було опубліковано матеріал під назвою “На правах філіала” про відкриття в Миколаєві учбово-промислового центру міжнародного туризму і менеджменту [13]. У 1994 році в Очакові на базі середньої школи № 4 у співдружності з Міським дитячо-юнацьким центром та Одеським університетом створено комплекс школа-вуз. Про це повідомляє “Радянське Прибужжя” [14]. В березні 1995 року в Миколаєві учбово-консультативний центр дістав новий статус і став філією Київського слов'янського університету [15]. 1 вересня 1996 року в цьому ж місті відбулося урочисте посвячення у студенти перших 175 першокурсників тільки що відкритого нового вузу області – Миколаївської філії НаУКМА. Цього ж року в Миколаєві було відкрито філію Одеського державного університету ім. І.І. Мечнікова [17]. Роком пізніше, у 1995 році, у Первомайську відкрито філію Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки. До цього часу в місті не було жодного вищого учбового закладу. У 2000 році їх нараховувалось уже 6 [18]. Якщо взяти всю Миколаївську область, то ми маємо такі цифри: на початок 1991/1992 навчального року в 3-х вищих, 15-ти середніх спеціальних учбових закладах, а також в 2-х філіях навчалось 30,7 тисяч осіб [19]; на початок 1995/1996 навчального року в 19 вищих учбових закладах, серед яких І–ІІ рівня – 16, ІІІ–ІV рівня – 3, навчалось 27,1 тисяч чоловік, відповідно 13,9 тисяч і 13,2 тисяч чоловік [20]. На 1999/2000 навчальний рік в області функціонує 25 вищих навчальних закладів, серед них – Український державний морський технічний та педагогічний університети, Сільськогосподарська академія (до 1991 року – Миколаївська філія Одеського сільськогосподарського інституту, до 1999 року – Миколаївський сільгоспінститут) та 8 філій і факультетів: Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Київського слов'янського університету, юридичного інституту, Одеського державного університету ім. І.І. Мечнікова, Київського державного університету культури та ін. Понад 29,5 тисяч чоловік здобувають освіту в 11 вищих навчальних закладах ІІІ–ІV рівнів акредитації та в 14 закладах І–ІІ рівнів акредитації [21]. З наведених цифр можна зробити такі висновки: перша половина 90-х років ХХ століття була досить складним етапом у розвитку вищої освіти, і це відбилося на кількості студентів – скоротилася з 30,7 тисяч (1991/92 н.р.) до 27,1 тис. чоловік (1995/96 н.р.). А починаючи з 1996 року ситуація поступово змінюється на краще: кількісний склад студентства станом на 2000 рік

практично вийшов на рівень 1991 року (відповідно 29,5 тисяч і 30,7 тисяч), а також значно збільшилась кількість вищих учбових закладів. З цих даних зрозумілим стає й те, що розмови про надмірне збільшення студентства за останні роки є необґрунтованими. Збільшується в основному кількість учбових закладів, що в свою чергу розширює можливості підготовки фахівців з різних спеціальностей. Ще одною позитивною стороною цього процесу є конкуренція між учбовими закладами, яка неодмінно стає рушійною силою до покращення системи освіти й умов навчання.

Звичайно, процес становлення нових вузів не обходить стороною й інші міста Південного регіону України. Наприклад в Одесі в 1993 році на базі Одеського інституту інженерів морського флоту було відкрито філію Британського університету – відкритої школи бізнесу [22]. У 1996 році з 2 вересня розпочала роботу Одеська філія Української академії державного управління, створена за Указом Президента України від 06.09.95 р. [23]. У 1998 році в Одесі була відкрита Державна юридична академія [24], а також філія Дніпропетровської академії управління, бізнесу та права [25]. Перелік уже відкритих учбових закладів і тих, що будуть відкриватись на теренах Південного регіону, на цьому не закінчується.

Зовсім новою у сфері освіти є практика відкриття недержавних учбових закладів. Стосовно висвітлення цього питання місцевою пресою тут можна зауважити: газети Миколаєва та Херсона практично випустили зі своєї уваги зазначений факт, однак це не стосується періодичних видань м. Одеси. З цілої низки статей з цього приводу, найбільш об'ємною публікацією, яка досить вичерпно окреслює головні проблемні питання недержавної вищої освіти і дає змогу уявити в повному обсязі її стан, є матеріал, надрукований в "Одесском вестнике" в 1994 році під назвою "Негосударственные ВУЗы Украины, достижения и издержки". Згідно з інформацією, яка була надана в цій статті, у 1993 році за ініціативою Одеського відкритого університету була проведена перша Всеукраїнська конференція недержавних вузів України. На ній було прийнято рішення про утворення своєї асоціації. На 1994 рік було зареєстровано лише 67 учбових закладів по всій Україні, які держава визнала вузами, тобто вони пройшли ліцензування і були занесені до Державного реєстру учбових закладів. Приблизно стільки ж за цей період подали заявки на проходження ліцензування. Поряд з цим в Україні на 1994 рік діяло ще близько 500 організацій, які оголосили себе вузами, в основному університетами та академіями (міжнародними). Головною метою Асоціації приватних вузів було:

- пошук учбових закладів, які в змозі бути вузами;
- визначити учбові заклади, які не пристосовані для виконання освітньої діяльності.

У складі Центра акредитаційної експертизи Асоціації є довідково-інформаційна служба, яка за запитом громадян та організацій надає інформацію про наявність або відсутність ліцензії [26]. Поштовхом до створення такого роду організації, з одного боку, було те, що в країні почала з'являтися значна кількість відповідних учбових закладів, з другого – держава з досить значним запізненням відреагувала на цей процес. А саме – утворення законодавчої бази для регулювання, розвитку та діяльності недержавних вузів розтягнулося у часі, що, у свою чергу, призвело до певних непорозумінь: та частина молодих людей, яка вирішила скористатися запропонованими послугами приватних вузів, досить часто зіткнулася з проблемами низького рівня викладання, а також "недєздатністю" дипломів, які студенти одержували після закінчення навчання. Однак, незважаючи на ряд недоліків, цей напрямок потрібно розвивати і в майбутньому, тому що обов'язково повинна існувати альтернативна освіта, але єдине, що необхідно для цього – це втручання держави. Взагалі приватна освіта приречена на високу якість навчання, в іншому випадку їй неможливо буде вижити. Позитивний її вплив на національну систему освіти України відчувається все сильніше. І це завдяки таким факторам, як демонополізація освіти, підвищення її гнучкості та динамізму, більш легкий доступ громадян до вищої освіти, у тому числі елітарної та індивідуальної.

Кризовий стан економіки, мізерні прибутки громадян країни, заборгованість з заробітної плати зробили питання переходу з безкоштовної освіти на платну досить гострим і болючим для певних верств населення. Це, у свою чергу, викликало значну кількість діаметрально протилежних поглядів, які знайшли своє відбиття на сторінках газет у вигляді підсумків "круглих столів", проведених з цієї нагоди, публікації дебатів, особистих міркувань з аргументованими доказами своєї точки зору. Треба віддати належне місцевій пресі цього періоду – жодна з точок зору на цю проблему не була обділена увагою. Але матеріал за своєю кількістю є досить обмеженим. У середині 90-х років, а саме з 1994 по 1996 роки з'являється основна частина публікацій з цієї теми. Їх можна розділити на дві групи: за і проти платної освіти. Прибічники першої групи як аргументи пропонують звернути увагу на досвід інших країн в цьому питанні, роблячи наголос на тому, що освіта коштує грошей, а безкоштовне навчання – це те ж саме, що купувати товар, а гроші залишати при собі [27] – це нелогічно. Їхні опоненти вважають, що економіка нашої держави не дає можливості заробити необхідні гроші для навчання, роблячи його недосяжним для значної кількості молоді, серед якої є обдаровані особистості. І саме цих майбутніх талановитих учених, інженерів, педагогів, лікарів може втратити

наша держава через такий підхід до освіти [28]. Серед запропонованих поглядів найбільш реальною є золота середина, яка повинна вбирати в себе все позитивне з обох боків. Тобто на загальному фоні платної освіти обов'язково залишити певний відсоток безоплатних місць, що, до речі, ми і маємо на сучасному етапі. Але потрібні деякі зміни. Система розподілу безоплатних місць відповідно до результатів вступних іспитів не виправдовує себе. Студенти, які вступають до вузу і навчаються там за рахунок держави, значною мірою мають середній бал "3". І, навпаки – "платники", які не дібрали балів на вступних іспитах, досить часто далі навчаються відмінно і закінчують вуз з "червоним" дипломом. Таке явище обов'язково повинно внести свої корективи. Безкоштовне навчання має бути пільгою для майбутніх дійсно спеціалістів. І держава буде розвиватися тільки в тому разі, коли ставка буде робитися на молодь, яка прийшла до вузу для здобуття знань, а не просто за дипломом. Здобуття права на безоплатне навчання буде викликати ту конкуренцію, яка є двигуном у розвитку кожної країни.

Загалом, виходячи з матеріалів преси міст Миколаєва, Одеси та Херсона 1991–1998 рр., можна без перебільшення сказати, що недоліки законодавства, недбальство або консерватизм і некомпетентність посадових осіб, в тому числі і на місцевому рівні, не дають можливості вітчизняній освіті набути стабільних темпів розвитку. Також на стані освіти і закономірно на правах педагогів у цей період болісно відбивається поглиблення економічної кризи, що нерідко призводить до загострення напруги в педагогічних колективах, впливає на шляхи та темпи розвитку цієї галузі. На передній план тут виходять проблеми своєчасності виплати заробітної плати, збереження робочих місць, які не в останню чергу стосується і нашого регіону.

Того ж часу безперечно позитивним є такий факт: якщо розглядати статті з освітнянської тематики в хронологічній послідовності, динаміку можна побачити лише стосовно вузів. Починаючи з 1991 року щороку кількість публікацій в одному друкованому періодичному виданні чи то Одеси, чи Миколаєва, чи Херсона збільшується в середньому на 5–10 одиниць. Тенденція росту кількості матеріалів свідчить про те, що поступово збільшується увага суспільства до вищої школи.

Джерела та література

1. Непомнящая А. Реформы будут способствовать прогрессу системы образования // Одесский вестник. – 1991. – 15 августа.
2. Там само.
3. Наддніпрянська правда. – 1995. – 31 вересня.
4. Южная Правда. – 1994. – 2 июня.
5. Вечерний Николаев. – 1993. – 25 мая; Южная Правда. – 1993. – 26 июля – 1 августа; Вечерний Николаев. – 1994. – 21 июня.
6. Евгенийев Е. Николаевский педин получил лицензию // Вечерний Николаев. – 1996. – 13 августа.
7. Наддніпрянська правда. – 1993. – 24 квітня.
8. Южная Правда. – 1993. – 8 августа.
9. Вечерняя Одесса. – 1993. – 19 марта.
10. Непомнящая Т. Экзамен для ректоров // Вечерняя Одесса. – 1993. – 30 ноября.
11. Радянське Прибужжя. – 1994. – 2 квітня.
12. Грабовський В. Скільки треба мати грошей, аби стати студентом? // Наддніпрянська правда. – 1995. – 1 червня.
13. Кремень В. Ми всі повинні усвідомлювати пріоритет знань // Урядовий кур'єр. – 2000. – 29 липня.
14. Северновская А. На правах филиала // Южная Правда. – 1993. – 28 января.
15. Усиченко В., Кукін А. Університет починається в Очакові // Радянське Прибужжя. – 1994. – 12 лютого.
16. Делік Т. Интеллектуальная элита для славянского региона // Вечерний Николаев. – 1995. – 4 апреля.
17. Кузнецов А. "Бакалавр" – это звучит гордо // Южная Правда. – 1996. – 16 августа.
18. Южная Правда. – 1996. – 12 ноября.
19. Тупайло С. Не філія, а знахідка // Радянське Прибужжя. – 2000. – 11 травня.
20. Молодежь Николаевщины. – 1991. – 2 ноября.
21. Радянське Прибужжя. – 1995. – 14 листопада.
22. Радянське Прибужжя. – 2000. – 18 січня.
23. Непомнящая Т. Открытие Открытого Университета // Вечерняя Одесса. – 1993. – 23 июня.
24. Вечерняя Одесса. – 1996. – 13 июня.
25. Одесские известия. – 1998. – 13 января.
26. Одесские известия. – 1998. – 27 января.

27. Биленко Ж. Негосударственные вузы Украины: достижения и издержки // Одесский вестник. – 1994. – 29 сентября.
28. Серебрякова С. За платну освіту замовте слівце // Новий день. – 1996. – 21 грудня.
29. Илюшина О. Дети и бизнес // Вечерний Николаев. – 1994. – 1 сентября.

Summary

The contemporary problems of the higher education according to the Southern Ukraine periodicals of 1991-1998 are disclosed. The new trends and changes in the Ukrainian system of higher education are analyzed. The causal factors preventing from the future development of the educational system are shown.

Н. Мерфі

УКРАЇНОЗНАВЧІ НАУКОВІ УСТАНОВИ В США (друга половина XX – початок XXI ст.)

Тема життя української діаспори стала актуальною в українській історичній літературі. Нею досить плідно займалися як науковці України [1], так і вчені діаспори [2; 3; 4], які дослідили історію української громади в США, Канаді та інших країнах. Спираючись на їхні праці, користуючись новітніми джерелами, автор ставить собі за мету охарактеризувати діяльність українських наукових установ у США в другій половині XX – на початку XXI ст.

Вагомий внесок у суспільно-політичне, культурне і релігійне життя зробила українська громада в США. Емігрантами, які прибули до цієї країни, було створено мережу різноманітних установ, товариств і об'єднань, зокрема наукових. У Нью-Йорку сьогодні розташовано і діє три головні центри науки української діаспори: Наукове товариство ім. Т.Шевченка, Українська вільна академія наук та Український інститут Америки. Також слід згадати й інші українські інституції, які нарівні з вищезгаданими займаються науковою працею та збереженням культурного спадку в цьому місті, де проживає понад 3020 українців [5.-С.70]. До цих установ слід віднести Академію Св. Георгія (St. George Academy), Український освітній союз (Рідна школа) (Ukrainian Educational Council – Ridna Shkola), Український вільний університет (Ukrainian Free University Foundation Inc). Різноманітні наукові організації в Сполучених Штатах стали продовжувачами справи “багатьох інститутів, що припинили своє існування в Європі” [4.-С.1004].

2000 рік ще подарував декільком авторитетним осередкам зарубіжної україністики ювілей. 5 листопада 2000 р. у приміщенні Українського інституту Америки відсвяткувала свій 50-річний ювілей Українська вільна академія наук (УВАН) [6].

Історія УВАН тісно пов'язана з Україною, бо саме там починається її історія. Вона була започаткована 14 листопада 1918 р. у Києві. Олександр Архімович, один із фундаторів еміграційної академії, вважав, що Українська академія наук нормально працювала як наукова установа тільки перших десять років свого існування. “Наприкінці 20-х і на початку 30-х років, – писав він, – багато академіків і вчених було заарештовано, а українську академію переорганізовано, перетворено фактично на філію Академії Наук СРСР” [2.-С.9].

З цих причин багато науковців, членів Української Академії Наук емігрували до країн Європи. 16 листопада 1945 р. в німецькому місті Аугсбург зібралися 12 представників різних галузей наук, які прийняли рішення відновити традицію Української академії наук, створеної за часів Української держави (14 листопада 1918 р.). 17 листопада 1949 р. ініціативна група вчених ухвалила перенести діяльність УВАН у США.

Датою її заснування вважається 15 квітня 1950 р., коли відбулися організаційні збори дійсних членів, членів-кореспондентів і наукових співробітників УВАН в Нью-Йорку, де було обрано першу управу УВАН у США на чолі з покійним нині професором Михайлом Ветуховим. Крім того, було започатковано фонд УВАН, мета якого полягала в наданні матеріальної підтримки академії. Статут Української вільної академії наук у США був затверджений 15 грудня 1950 р.

УВАН за статутом поділяється на такі відділи: історично-філологічно-філософський, правничо-економічний, медичних і природничих наук, фізико-хімічно-математичний і технічних наук. Ці відділи поділяються в свою чергу на 20 секцій і комісій. Крім того, УВАН має спеціальні осередки – Музей-архів ім. Дмитра Антоновича, Інститут шевченкознавства, Мистецька кураторія, Кабінет